

ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті здійснено теоретичний аналіз формування ІКТ-компетентності в процесі підготовки фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. Розкрито трактування поняття «ІКТ-компетентність фахівця», досліджено рівні формування ІКТ-компетентності (базовий рівень – готовність документознавця використовувати засоби ІКТ загального призначення для розв'язання професійних завдань; професійний рівень – готовність і здатність документознавця до запровадження у свою професійну діяльність новітніх технологій та ресурсів, необхідних для успішної та ефективної роботи). Окреслено головні проблеми в процесі підготовки фахівців із документознавства та інформаційної діяльності (низька мотивація до вивчення дисциплін циклу інформатики, недостатній рівень навчально-пізнавальної та науково-дослідної діяльності, брак професійно спрямованих навчальних посібників з інформативних дисциплін для студентів-документознавців). Проаналізовано навчальні дисципліни («Обчислювальна техніка і програмування», «Системи управління базами даних», «Інформаційні системи і мережі», «Організаційна техніка», «Комп'ютерна графіка», «Інтернет-технології», «Практикум комп'ютерного діловодства», «Навчальна практика», «Технологічна практика»). Представлено методику викладання цих дисциплін щодо формування ІКТ-компетентності майбутніх документознавців (практичні заняття, різні види практики, курсові та дипломні роботи, позааудиторні заходи зі студентами, використання активних методів навчання – методу кейсів, методу проектів).

Ключові слова: професійна підготовка, фахівець із документознавства та інформаційної діяльності, інформаційно-комунікативна компетентність фахівця.

Постановка проблеми. Сучасне інформаційне суспільство будується на засадах інтелектуалізації діяльності в усіх сферах. Глобальна інформатизація суспільства, стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовлює необхідність модернізації професійної підготовки фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності.

Розвиток галузі документознавства та інформаційної діяльності сьогодні характеризується оптимальним поєднанням комплексу фахових знань, умінь, навичок та високої професійної мобільності фахівців.

Підвищення якості професійної підготовки документознавців дозволить випускникам закладів вищої освіти стати конкурентоспроможними на ринку праці, готовими до виконання на високому професійному рівні своїх службових обов'язків.

Сьогодні в Україні є стійка тенденція до розширення предметного поля діяльності фахівців-документознавців. Неможливо уявити собі діяльність документознавця без використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), які забезпечують ефективне розв'язання професійних завдань. Сучасний документознавець не лише має бути обізнаним у питаннях, пов'язаних із розробленням і впровадженням технологічних процесів документування, запровадженням сучасних

систем ведення документації, збереження і оброблення інформації, а й уміти оптимізувати документообіг шляхом його комп'ютеризації, здійснювати інформаційний пошук, використовувати сучасні методики розробки інформаційної продукції, надавати інформаційні послуги, використовувати можливості Інтернет-технологій, забезпечувати захист конфіденційних документів тощо.

Зважаючи на все, актуальною проблемою в процесі підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності є необхідність формування у них відповідних умінь у галузі ІКТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Одним з основних шляхів модернізації системи вищої освіти в Україні є запровадження компетентнісного підходу. Проблематику запровадження компетентнісного підходу у сферу підготовки майбутніх фахівців досліджували О. Овчарук [1], О. Пометун, О. Гончарова, З. Курлянд, О. Хуторський та ін. Питання, пов'язані з професійною підготовкою фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, розробляли В. Бездрабко, Н. Гайсинюк, С. Кулешов, Н. Кушнарєнко, Г. Малик [4], О. Матвієнко, Ю. Палеха.

Мета статті – проаналізувати сутність поняття ІКТ-компетентності фахівців із документознавства

та інформаційної діяльності, дослідити рівні та окреслити головні проблеми у формуванні ІКТ-компетентності майбутніх документознавців у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Компетентнісний підхід у підготовці фахівців із документознавства та інформаційної діяльності забезпечує формування ключових та професійних компетентностей, необхідних для ефективного виконання професійних завдань.

ІКТ-компетентність фахівця дослідники пов'язують зі здатністю особистості використовувати інформаційно-комунікаційні технології в майбутній професійній діяльності. О. Спірін під ІКТ-компетентністю пропонує розуміти підтверджену здатність особистості задовольнити власні індивідуальні потреби і суспільні вимоги щодо формування професійно-спеціалізованих компетентностей у галузі інформатики [6]. І. Баштанар зазначає, що ІКТ-компетентність є складним інтегративним утворенням, що поєднує в собі інформаційно-комунікаційні знання і вміння, а також особистісні якості, необхідні для повноцінної реалізації функцій, пов'язаних із професійною діяльністю [1].

Під ІКТ-компетентністю фахівця з документознавства та інформаційної діяльності будемо розуміти здатність використовувати інформаційні й комунікаційні технології для здійснення інформаційної діяльності у своїй професійній сфері, а саме:

- здатність підтримувати ділову комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку з використанням нових інформаційних технологій;
 - здатність організовувати автоматизований облік, опрацювання та збереження масивів електронних документів, опановувати технології електронного урядування та електронного документообігу;
 - здатність використовувати автоматизовані інформаційно-пошукові системи, архіви, електронні бібліотеки, тематичні бази даних, інтернет-ресурси, проектувати та створювати інформаційні системи, ресурси, продукти та послуги;
 - здатність використовувати засоби обчислювальної та організаційної техніки для вирішення завдань, пов'язаних із фахом, володіння знаннями з основ охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки під час роботи з обладнанням.
- Формування ІКТ-компетентності – безперервний процес, у якому можна виділити два рівні:
- базовий – готовність документознавця використовувати засоби ІКТ загального призначення для розв'язання професійних завдань;
 - професійний – готовність і здатність документознавця до запровадження у свою професійну діяльність новітніх технологій та ресурсів, необхідних для успішної та ефективної роботи.

Вирішальну роль у формуванні ІКТ-компетентності відіграє не лише зміст освіти, але й компетентісно-орієнтоване навчальне середовище закладу вищої освіти, організація навчального процесу, освітні технології.

Формування ІКТ-компетентності в процесі підготовки фахівців із документознавства та інформаційної діяльності відбувається у процесі вивчення таких інформатичних дисциплін, як «Обчислювальна техніка і програмування», «Системи управління базами даних», «Інформаційні системи і мережі», «Організаційна техніка», «Комп'ютерна графіка», «Інтернет-технології», «Практикум комп'ютерного діловодства», «Навчальна практика», «Технологічна практика».

Методика викладання інформатичних дисциплін має забезпечити зв'язок теорії з практикою, з майбутньою професійною діяльністю. Найбільш важливою є практична підготовка фахівців із документознавства та інформаційної діяльності, що вміщує практичні заняття, різні види практики, курсові та дипломні роботи, позааудиторні заходи зі студентами.

Однак на шляху формування ІКТ-компетентності документознавця виникає низка проблем. Виявлено, що студенти-документознавці мають середню та низьку мотивацію до вивчення дисциплін циклу інформатики, недостатній рівень навчально-пізнавальної та науково-дослідної діяльності, а у закладах вищої освіти бракує професійно спрямованих навчальних посібників з інформатичних дисциплін для студентів-документознавців.

Саме тому під час викладання інформатичних дисциплін необхідно надавати перевагу завданням інтерактивного характеру, наближеним до майбутньої професійної діяльності, які сприятимуть підвищенню мотивації та пізнавальної активності здобувачів вищої освіти. Ці завдання мають виконуватися студентами за допомогою спеціального комплексу програм. Використання активних методів навчання (методу кейсів, методу проектів) під час проведення практичних занять також сприяють формуванню ІКТ-компетентності, оскільки дозволяють застосовувати нові знання на практиці, під час вирішення нестандартних ситуацій, комплексних завдань.

Дисципліни циклу професійної підготовки також мають бути орієнтовані на активне використання в навчальному процесі інформаційних технологій, оскільки сьогодні комп'ютер є незамінним у практиці діловодства.

Останнім часом спостерігається тенденція скорочення кількості аудиторних годин та збільшення годин, що відводяться на самостійну роботу. Змінюється роль викладача в організації самостійної та дослідницької роботи студентів: з основного

джерела інформації викладач перетворюється на консультанта, організатора пізнавальної діяльності. Розширення традиційних способів самостійної роботи студента збільшує спектр можливостей використання сучасних технічних засобів і новітніх інформаційних технологій, які надають широкі можливості для розкриття творчого потенціалу здобувачів вищої освіти.

Висновки і пропозиції. Формування ІКТ-компетентності є актуальною проблемою в підготовці фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. Запровадження компетентнісного підходу сприятиме формуванню у студентів системного бачення, виконуваних фахівцем функцій, швидкій адаптації випускників до професійної діяльності, створить стійку внутрішню мотивацію до використання інформаційних і комунікаційних технологій під час вирішення професійних завдань.

Список використаної літератури:

1. Баштанар І. М. Формирование информационно-коммуникативных умений у студентов факультета документальных коммуникаций. Интеграционный потенциал профессиональной направленности в содержании социокультурного образования. 2013. № 4. С. 111–112.
2. Биков В.Ю., Білоус О.В., Богачков Ю.М. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. реком. / за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. Київ: Атіка, 2010. 88 с.
3. Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006–2010 роки. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1153-2005-%EF>
4. Малик Г. Професійна карта як елемент реалізації компетентнісного підходу в інформаційно-комунікативній підготовці документознавця: вітчизняний і міжнародний виміри. Вісник Книжкової палати. 2011. № 4. С. 1–8.
5. Сивак О.А. Формування професійних компетентностей майбутніх документознавців у процесі навчання інформатичних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Бердянський держ. пед. ун-т. Бердянськ, 2014. 290 с.
6. Спірін О.М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. Інформаційні технології і засоби навчання: електрон. наук. фахове вид. 2009. № 5. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itit/article/view/183>

Ocheretna I. Formation of Information Communication Technologies (ICT) Competence in the Process of Training Specialists in Document Science and Information Activity

In the article theoretical analysis of formation of ICT-competence in the process of training specialists in document science and information activity has been done. The interpretation of the concept of "ICT-competence of a specialist" has been revealed, the levels of formation of ICT-competence has been studied (the basic level is the readiness of a document scientist to use ICT of general purpose for solving professional tasks; the professional level is the willingness and ability of a document scientist to introduce new technologies and resources necessary for successful and efficient work into their professional activity).

The main problems in the training of specialists in document science and informational activity (low motivation to study the disciplines of the computer science cycle, insufficient level of educational, cognitive and research activity, lack of professionally directed textbooks on informatics disciplines for students of document sciences) have been outlined.

The educational disciplines have been analysed ("Computer Engineering and Programming", "Database Management Systems", "Information Systems and Networks", "Organizational Technique", "Computer Graphics", "Internet Technologies", "Practice of Computer Record Keeping", "Educational Practice", "Technological Practice"). The methodology of teaching these disciplines in relation to the formation of ICT competence of the future specialists in document science (practical classes, different types of practice, course and diploma projects, extracurricular activities with students, use of active teaching methods – case method, project method) has been presented.

Key words: professional training, specialist in documentation and information activity, information-communication competence of a specialist.